

Izjava izvršnog direktora Age Bakkerera o Republici Hrvatskoj 21. lipnja 2010.

Kao većina zemalja u regiji, Hrvatska se suočava s razdobljem izazova koje je uslijedilo nakon krize. Hrvatske vlasti cijene nastavak uske suradnje s Fondom i pomoć koju on pruža u otklanjanju izazova. One su vodile produktivne razgovore s članovima Misije tijekom ovogodišnjih konzultacija u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a i načelno se slažu s njihovom preporukama.

Utjecaj krize

Na Hrvatsku čije je gospodarstvo malo i otvoreno je znatno utjecala svjetska gospodarska i financijska kriza. Utjecaj se poglavito osjetio u smanjenju inozemne potražnje i priljeva privatnog kapitala koji su do 2008. bili pokretači rasta u gospodarstvu. Ti su priljevi s druge strane poticali brzi rast kredita, što je rezultiralo većim domaćim i vanjskim neravnotežama prije zbijanja krize. Da bi očuvale makroekonomsku i financijsku stabilnost, hrvatske su vlasti promptno stabilizirale devizno tržište i osigurale likvidnost u vrijeme kad su inozemna tržišta bila praktično zatvorena. Zamrzavanjem plaća i mirovina i povećanjem izravnih i neizravnih poreznih stopa hrvatske su vlasti također ograničile utjecaj krize na proračunski saldo u 2009. Zahvaljujući tim dobrim potezima i općem poboljšanju sklonosti riziku među investitorima, uvjeti na financijskim tržištima su se, kad je riječ o Hrvatskoj, značajno oporavili, što se vidi u obnovljenom rastu pričuva i smanjenju razlike prinosa na državne obveznice.

Iako se raspoloženje na financijskom tržištu poboljšalo tijekom 2009., zbog prilagodbe gospodarstva manjim kapitalnim priljevima, postroženim uvjetima za odobravanje kredita i snažnom padu izvoza, rast BDP-a je snažno smanjen, za gotovo 6 posto. Nezaposlenost je prema široj i sezonski prilagođenoj mjeri također snažno porasla sa 13 posto na kraju 2008. na više od 17 posto početkom 2010., pokazujući da je tržište rada osjetljivo na kretanja u proizvodnji. Zbog smanjenog uvoza, manjak na tekućem računu platne bilance, iskazan u postotcima BDP-a, gotovo se prepolovio između 2008. i 2009. Inflacija se smanjila u okružju značajnog negativnog proizvodnog jaza i nižih cijena energije i prehrambenih proizvoda.

Gospodarski izgledi

Izgledi vezani uz gospodarski rast Hrvatske predstavljaju izazov. Iako recesija jenjava, visokofrekventni podaci pokazuju da će se gospodarstvo vjerojatno oporaviti u manjoj mjeri u drugoj polovini 2010. Industrijska proizvodnja pokazuje određene znakove oporavka i izvoz ponovno bilježi rast, ali će potražnja privatnog sektora, poglavito potrošnja, vjerojatno ostati mala zbog pada raspoloživog dohotka, porasta nezaposlenosti, postroženih uvjeta za odobravanje kredita i potrebe da se rasterete bilance. S obzirom na navedeno, hrvatske vlasti načelno dijele s članovima Misije poglede oko izgleda za gospodarski rast u 2010. i njihovu procjenu rizika koja sugerira vjerojatno negativnija kretanja.

Iako je manjak na tekućem računu platne bilance znatno smanjen, potrebe za inozemnim financiranjem u 2010. ostaju znatne, posebno zbog velikih otplata duga privatnog sektora. Hrvatska je zbog tih velikih potreba potencijalno ranjiva na promjenu raspoloženja na financijskim tržištima. Međutim, ublažavajući čimbenik je to što su dosad matične banke bile u potpunosti spremne održavati izloženosti. Ta su društva čak i tijekom krize u cijelosti refinancirala dug privatnog sektora koji dospijeva na naplatu. S obzirom na snažnu potražnju

za državnim vrijednosnim papirima, država će vjerojatno uspjeti pribaviti potrebna financijska sredstva. Dosad je utjecaj problema u Grčkoj na hrvatske troškove financiranja ostao prilično ograničen, ali su hrvatske vlasti svjesne da bi veći problemi u europodručju mogli pokrenuti pritiske koji bi se negativno odrazili na hrvatske izdavatelje vrijednosnih papira.

Politike

Pristupanje EU je i dalje glavni prioritet hrvatskih vlasti i podrazumijeva širi raspon dalekosežnih administrativnih, socijalnih i gospodarskih reformi. Hrvatske vlasti energično rade kako bi do kraja godine dovršile zakonske reforme u sklopu pregovora za pristupanje EU i ostvarile cilj ulaska u EU u 2012. Prema mišljenju hrvatskih vlasti, pristupanje EU predstavlja značajan korak prema daljnjoj europskoj integraciji i donosi mogućnost ostvarivanja velikih koristi za gospodarstvo. Hrvatske vlasti u potpunosti dijele mišljenje članova Misije da Hrvatska mora povećati konkurentnost i osigurati veći prostor makroekonomskoj politici za buduće šokove na strani potražnje kako bi od pristupanja EU ostvarila najveće koristi. Vlada je stoga pokrenula opsežan, sveobuhvatan i višegodišnji Program gospodarskog oporavka.

Monetarna i tečajna politika

Hrvatska je monetarna politika godinama bila usmjerena na održavanje uglavnom stabilnog nominalnog tečaja kune u odnosu na euro. Takva je politika primjerena s obzirom da je ovoj maloj i otvorenoj zemlji dobro služila, kao i s obzirom na njezinu visoku razinu euroiziranosti i snažnu financijsku integriranost s ostatkom Europe. Članovi Misije s pravom naglašavaju da je stabilan nominalni tečaj osigurao Hrvatskoj snažno sidro za inflacijska očekivanja i financijsku stabilnost. Ta politika ima široku podršku u zemlji. Hrvatske vlasti smatraju da postojeće ranjivosti nisu rezultat stabilnog tečajnog režima. Prezaduženost u stranoj valuti se dogodila u mnogim drugim zemljama u regiji, neovisno o njihovom tečajnom režimu. Devizni krediti u Hrvatskoj su povezani s povijesno visokom razinom deviznih depozita, što datira iz razdoblja hiperinflacije u 80-ima i ranim 90-ima.

Hrvatske vlasti su se složile s članovima Misije da bi s obzirom na veliku neto valutnu izloženost sektora poduzeća čak i umjerena prilagodba tečaja prouzročila znatne negativne bilančne efekte i kreditne gubitke. Takav bi šok bio skup u smislu smanjenja proizvodnje, djelomično i zbog nelinearnih efekata koje bi donio pad povjerenja. Hrvatske vlasti smatraju da postupna prilagodba tečaja nije koristan cilj jer nisu uvjereni da bi ona u značajnoj mjeri povećala izvoz. Postupnu bi prilagodbu također bilo teško provesti s obzirom na velike prekogranične priljeve kapitala i visoku osjetljivost aktera na promjene tečaja.

Uzevši u obzir koristi i troškove, hrvatske su vlasti čvrsto spremne nastaviti održavati uglavnom stabilan tečaj. Prema njihovim mišljenju, koristi postojećeg režima jasno nadilaze troškove. Konkurentnost je potrebno poboljšati u ključnom području, a to je realni sektor. Hrvatske vlasti su potpuno svjesne da će to imati za nužnu posljedicu bolne prilagodbe, ali smatraju da je to cijena koju vrijedi platiti. Provedba Programa gospodarskog oporavka također pokazuje da hrvatske vlasti rade na politikama koje podržavaju postojeći tečajni režim.

Fiskalna politika

Postojeći uvjeti naglašavaju potrebu osiguravanja održivih javnih financija i stvaranja dovoljno velikog fiskalnog prostora za rješavanje budućih ekonomskih šokova. Hrvatske vlasti su svjesne da je potrebno poduzeti mjere. Nakon značajnog poboljšanja u razdoblju od

2004. do 2007., ciklički prilagođeni proračunski saldo se pogoršao tijekom nekoliko posljednjih godina, iako u manjoj mjeri nego u mnogim drugim zemljama u regiji. Izvorno je bilo očekivano da će u 2010., u odnosu na 2009., doći do znatnog smanjenja proračunskog manjka zbog zadržavanja rasta rashoda; međutim, sporiji rast, ukidanje poreza solidarnosti i izmjene poreza na dohodak će vjerojatno imati negativan učinak na prihode. Potonje mjere su dio Programa gospodarskog oporavka i usklađuju razinu poreznih stopa u Hrvatskoj s onim u usporednim zemljama. Da bi se ograničio učinak nižih prihoda potrebno je provesti kompenzacijske mjere. Hrvatske vlasti će smanjiti privilegirane mirovine, ostvariti uštede u potrošnji za zdravstvo zahvaljujući višim participacijama i reorganizaciji bolnica i riješiti pitanje izbjegavanja plaćanja poreza. Ove mjere stupaju na snagu u srpnju. Hrvatske vlasti će poduzeti dodatne mjere, uključujući ukidanje većine izuzeća od oporezivanja dohotka i smanjenje broja subvencija.

U predstojeće razdoblje, srednjoročnu fiskalnu konsolidaciju će podržati mjere predviđene u Programu gospodarskog oporavka. Hrvatske vlasti dijele mišljenje članova Misije da srednjoročna fiskalna prilagodna u velikoj mjeri treba počivati na smanjenju rashoda. Da bi ostvarile taj cilj, one su spremne smanjiti broj zaposlenih u javnom sektoru te su za navedeno pripremile potreban zakonski okvir. Nadalje, one su spremne smanjiti broj državnih agencija, eksternalizirati one poslove države koji nisu temeljni, ubrzati privatizaciju i provesti reformu mirovinskog sustava te sustava zdravstva i socijalne sigurnosti. OIB, uveden prošle godine, će također omogućiti bolje usmjeravanje socijalne pomoći.

Financijski sektor

Konzervativne bonitetne i regulatorne politike, zajedno s održavanjem stabilnog tečaja, su se pokazale od velike vrijednosti za očuvanje financijske stabilnosti tijekom krize. Bankarski je sektor ostao otporan, usprkos činjenici da loši krediti rastu. Profitabilnost je smanjena, ali još uvijek iznosi oko 6,5 posto. Iako će se gubici vjerojatno dodatno povećati zbog sporijeg rasta, rezultati ispitivanja otpornosti bankarskog sektora pokazuju da je on sposoban apsorbirati značajno smanjenje kvalitete imovine, što je rezultat solidnih razina profitabilnosti i vrlo jakih kapitalnih zaštita. Agregatna stopa adekvatnosti kapitala je dodatno porasla na 18,9 posto u prvom tromjesečju 2010. zbog primjene okvira Basela 2.

Hrvatske banke imaju velike inozemne obveze koje ih čine potencijalno osjetljivima na rizike likvidnosti. Međutim, kako članovi Misije s pravom naglašavaju, inozemne banke, koje dolaze iz različite grupe zemalja, su dosad davale snažnu podršku svojim podružnicama u Hrvatskoj. Nadalje, visoki omjer likvidne imovine i kratkoročnih obveza dodatno smanjuje rizike likvidnosti. Hrvatske vlasti su primile na znanje zabrinutost članova Misije oko mjera kojima se potiče odobravanje bankovnih kredita. U međuvremenu, one su odlučile da neće dalje ublažavati monetarne uvjete kako bi se povećala ponuda kredita. Hrvatske vlasti su također naglasile da je program zamjene dugovanja za udjele u kapitalu namijenjen samo onim poduzećima koja imaju ostvarive planove restrukturiranja. Država nema namjeru držati te udjele u posjedu duže nego što bude potrebno.

Strukturne reforme

Da bi se poboljšala konkurentnost potrebno je provesti mnoge strukturne reforme na tržištu rada i u poslovnom okružju. U Programu gospodarskog oporavka hrvatskih vlasti je prepoznata potreba da se napravi pomak u tim područjima. Jedinični troškovi rada u Hrvatskoj su rasli brže nego u mnogim njezinim trgovinskim partnerima tijekom nekoliko posljednjih godina. Međutim, prilagodba je u tijeku: nominalne neto plaće u privatnom sektoru padaju zbog smanjenja ponude radnih mjesta u odnosu na broj radnika, a rasta plaća u

javnom sektoru je zamrznut u ovoj godini. Nekonkurentno određivanje plaća je pitanje koje Vlada također rješava; ona je nedavno dostavila Saboru zakone kojima se ograničava kolektivno pregovaranje i ukida automatsko produženje primjene kolektivnih ugovora. Da bi potpomogle povećanje participacije radne snage, hrvatske vlasti poduzimaju zakonske korake za ograničavanje visine i vremena primanja naknada za nezaposlenost. Niže granične stope poreza na dohodak će također povećati poticaje za traženje zaposlenja.

Hrvatske vlasti nastavljaju raditi na poboljšanju poslovnog okružja. Osnovat će se međuministarska radna skupina kako bi se utvrdile sve prepreke za izravna ulaganja i pripremio plan za njihovo uklanjanje. Jedan od glavnih čimbenika koji pridonosi troškovima poslovanja je veliki broj neporeznih davanja koja lokana država nameće investitorima. Hrvatske vlasti su počele smanjivati ta davanja u područjima komunalnih usluga, turizma i trgovine nekretninama. Da bi ograničile prisutnost države u javnim poduzećima, hrvatske vlasti planiraju prodati svoje manjinske udjele u poduzećima te će do rujna ove godine dostaviti Saboru potreban zakonski okvir. Hrvatske su vlasti također dobile četiri ponude za tri brodogradilišta, koja će se privatizirati.

Hrvatske vlasti su dale pristanak da Fond objavi Izvješće članova Misije.